

Gebroken wit

Marianne Witvliet
Gebroken wit

Roman

UITGEVERIJ MOZAÏEK - ZOETERMEER

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council (FSC) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

Vijfde druk 2013

© 2013 Mozaïek, Zoetermeer

ISBN 798 90 239 9449 7

NUR 301

Deze roman verscheen eerder bij Uitgeverij Kok, Kampen
(2003)

Ontwerp omslag en binnenwerk: Geert de Koning

Omslagafbeelding: Dorry van de Winkel,

Tekenen in het zand, 2001

Alle rechten voorbehouden

*Nam ik vleugelen des dageraads, woonde
ik aan het uiterste der zee,
ook daar zou Uw hand mij geleiden, en
Uw rechterhand zou mij houden.*

I

Ze was er. De koffers stonden doelloos in het midden van de kamer, neergezet door de attente taxichauffeur, die met een hoofse knik de deur achter zich dichttrok. Ze hoorde het dichtslaan van een zwaar portier, het starten van een motor en daarna het wegstervende geronk. De stilte die volgde, werd slechts verbroken door het zachte suizen van de wind en verre vogelgeluiden. Duizelig van moeheid sloot ze even haar ogen, leek ze als een weggewaaid blad in de leegte te dwarrelen, met niets om zich aan vast te grijpen.

Voorzichtig bewoog ze haar schouders, die pijn deden van het sjouwen met de koffer en de tassen. Ze had ze omgewisseld, dan links, dan rechts, tot het er niet meer toe deed en alle spieren protesteerden.

Het huis zag er sober uit, er stond slechts het hoognodige. Ze liep aarzelend door de kamer, alsof ze een onbekende tegemoet ging met wie ze een afspraak had. De krakende houten vloer bezorgde haar een prettige sensatie. Solide, net als de zware balken aan het plafond. Het was plezierig dat hier niets werd opgedrongen. Geen kalenderplaten met burlende herten in houten lijstjes, geen druipkaarsen in lege wijnflessen. Vale plekken op

het versleten vloerkleed verrieden ontelbare voetstappen van vorige bewoners. ‘Tempus fugit’ had dit huis moeten heten.

In de keuken trok ze automatisch de houten deurtjes open. Glazen, borden, kopjes, bestek. Alles oogde eenvoudig en schoon. Ze controleerde kasten, de badkamer, het toilet en opende de deur naar de slaapkamer. Verrast stond ze stil. Boven een houten ledikant hing het portret van een jonge vrouw, een meisje nog. Ze keek vanaf de muur rakelings langs haar heen in de verte.

De schilder had het hoogste licht over de wangen laten glijden, zodat je wel naar de ogen moest kijken. De blik van het meisje was terughoudend en iets afwezig, maar de mond was gul en breed boven een blauwe trui. Het jonge model had lang haar, dat aan de achterkant over haar rug viel. Ze voelde verlangen om te weten hoe ver het viel. Of het gevlochten was of niet. Het meisje moest opgegroeid zijn tot een mooie vrouw, met een mond die gekust wilde worden – al was dat wel het laatste waaraan ze nu wilde denken.

Ze liep ernaartoe en zocht naar een signatuur. De naam van de schilder was onleesbaar, maar het meisje had in 1933 model gestaan. Toen ze nog een toekomst tegemoet ging. Ze moest nu dus rond de zeventig zijn. Net als zichzelf blikte ze terug op haar leven, als ze tenminste nog leefde.

Ze wendde haar ogen af toen ze over het nauwelijks merkbare putje in de kin gleden. Idioot dat een dergelijke kleinigheid telkens weer vertedering opriep. Ze kon nog Jef's ruwe kin voelen als hij zich niet geschoren had,

als zij haar vinger over zijn kin en langs het ondiepe kuiltje liet dwalen.

Nu niet, nu moest ze zich concentreren op deze omgeving, het decor. De spaarzame meubelen, de lege vensterbanken. Een open haard met wat asresten. Nergens een klok. In deze lege ruimte moest zij een deur zien te openen naar het verzamelde verdriet van de afgelopen jaren.

De dag na het huwelijk van haar jongste zoon had ze heftig verlangd naar stilte, naar een plek waar ze onbereikbaar zou zijn voor bezorgde blikken van haar zoons, van vrienden.

Haar drie zoons waren nu getrouwd. Het gaf haar een gevoel van opluchting en weemoed tegelijk. Tom was met Renée naar Australië vertrokken voor een jaar, een huwelijksreis waarin gewerkt moest worden, wilden ze zonder schulden terugkomen. David en Jim woonden te ver weg om er even op de koffie te komen. Haar huis was stil en leeg. Ze wist dat de pijn haar spoedig zou opbreken en zij de moed moest hebben die onder ogen te zien. Maar niet thuis, had ze besloten. Niet op de plek waar zoveel dierbare dingen haar aan Jef herinnerden.

Verlangend naar een eiland, bladerde ze in de atlas. Eilanden leken op de vrijsteden waar je in Bijbelse tijden naar toe vluchtte en buiten bereik van de vijand kon blijven. In plaats van achter poorten was je op een eiland veilig binnen de omarming van de zee. Ze wist maar al te goed dat ze die vijand vooral in zichzelf meedroeg, maar een eiland bood een lieflijke omlijsting en de beschut-

ting van het water. Daar kon ze ongestoord het gevecht aangaan.

Ze had een klein, overzichtelijk stukje land gevonden. Folders van Ile d'Ouessant beloofden een ongerepte, ruige natuur en rust. Hier in dit witte huis kon zij achter gesloten deuren en luiken vrijblijvend in haar verleden rondwalen. Het verdriet beetpakken en terzijde leggen. Opbergen of kapotknijpen. De wind verborg haar stem voor de buitenwereld, ze kon de pijn er uitschreeuwen desnoods.

Tijdens de reis had ze de brochures grondig gelezen. Het eiland was omgeven door zeeën die heftig tegen elkaar opbotsen, in een gevecht zonder einde. De mannen werkten in de handel of bij de marine. Vanwege de verraderlijke tegenstromen stonden er vier vuurtorens. Sommige waren dag en nacht bemand. Twee torens stonden ver in zee, sinds eeuwen de branding trotserend. Stormen zweepten de golven soms op tot fonteinen die boven het zwaaiende licht van de vuurtorens heenreikten en als watervallen terugkeerden. Op het dashboard van de taxi die haar van de haven naar hier bracht, was een kaart geplakt waarop een van de torens stond afgebeeld, gefotografeerd in witte schuimkragen die boven het kristallen licht van Fresnel-lenzen uiteenspatten.

De kinderen vonden dat ze naar een mediterraan eiland had moeten gaan met wuivende palmen en witte stranden. Maar daar was ze onvermijdelijk op lege landerigheid gestuit. Op vakantieangers die uitsluitend voor hun genoegen de dagen vulden met hapjes en drank

en lachten om niets. Dachten dat de zon hen van middelmatige mensen in modellen veranderde. Die decadentie kon ze niet verdragen. De spaarzame kromgegroeide bomen, de door weer en wind geteisterde kust, de golven die schuimend op de rotsen sloegen, de dakpannen vol korstmossen, waren precies wat ze nodig had. Alleen foto's van Ile d'Ouessant waren al genoeg om te beseffen dat zij juist hier moest zijn met haar verleden.

Het afscheid van de jongens was rustig geweest. Ze hadden in de loop van de jaren begrepen dat er een moment zou komen waarop ze zich voor een poos wilde terugtrekken. Om na overvolle jaren met stukjes en beetjes te leren met zichzelf alleen te zijn. Ze moest denken aan een opmerking van de Russische schrijver Alexander Georgijevitsj Malysjkin die zijn hele leven in verhalen en romans stopte. Nog niet het kleinste beetje, dat je bij gelegenheid aan je geliefde of aan vrienden vertelt, had hij voor zichzelf gehouden, schreef hij eens. Zij wel. Zij had alles voor zichzelf gehouden. Zoveel hield ze voor zichzelf na de dood, of moest ze zeggen het vertrek van Jef, dat onopgeloste vragen haar als een geleidelijk groeiend en kwaadaardig gezwel inkapselden.

Ze stond op, sleepte de koffer naar de slaapkamer en tilde hem op het ledikant. Ze vermeed een blik op het meisje boven het bed. Ze haalde voorzichtig lijstjes uit keukenpapier tevoorschijn en zette ze neer. Pietluttig, steeds verplaatsend tot het juiste licht over de foto's viel en zij er vanachter de tafel of vanuit haar ledikant naar kijken kon.

De foto van Hanna zette ze op het nachtkastje. Dichtbij. Gevangen in een ovaal zilveren lijstje zat ze met Sophie op schoot. Haar gezicht half afgewend van de fotograaf, lachend naar haar dochtertje. Hanna's smalle schouders vingden het zonlicht tegen donkere rotsen op de achtergrond. Sophies blonde, fijne haar waaide als een vlindervleugel omhoog. Tijdens een verhuizing was ze de foto kwijtgeraakt en ze had net zolang gezocht tot ze hem weer vond. De onbezorgde lach van Hanna daatteerde uit de tijd voor hun levens na jarenlange vriendschap uiteengingen en ze in verschillende landen gingen wonen.

Hanna zou zich hier in de enige gemakkelijke stoel hebben laten zakken. 'We nemen eerst een kopje koffie en daarna storten we ons op de problemen,' zou ze gezegd hebben.

De foto van Jef bleef in haar koffer. Ze kon niet verhinderen dat ze er aan dacht hoe hij haar op die foto aankeek. Zwijgend, met een ernstige blik in zijn ogen.

Ze richtte haar kamer in met boeken, het briefpapier, pennen, de camera, de kijker, de Bijbel op het nachtkastje. Ze zette haar toilettas in de badkamer, stalde zorgvuldig flesjes uit. Bodylotion, deodorant, haar eau de toilette, 'Sun'. Jef had het jaren geleden eens voor haar meegenomen. Niet zo heel lang na de eerste ontmoeting, toen ze natgeregend en murw tegenover hem zat.

'Dit is precies wat je nodig hebt,' zei hij. Als hij merkte dat ze het niet gebruikte, was hij altijd een beetje kribbig.

‘Het is op,’ zei ze dan. ‘Weet je wel wat zo’n flesje kost?’

‘Kan me niet schelen, je haalt het maar.’ In de eerste jaren van hun huwelijk kwam hij vaak bij haar staan. Volgde zijn vinger haar oren tot zijn hand in haar nek gleed en hij haar naar zich toe trok. Zijn neus in haar haren. ‘Jouw geur,’ zei hij dan, ‘dat is hetzelfde als thuis-komen.’

Als een van je jonge collega’s dezelfde geur gebruikt, kom je ergens anders thuis, had ze later willen zeggen. Dat was toen hij stiller werd en zij niet begreep waarom. Ze was jaloers omdat er misschien mensen waren die wel een weg vonden naar zijn innerlijk. Iemand op zijn werk, iemand die hij op een van de buitenlandse reizen was tegengekomen. Dan verrees vrijwel meteen, als een in snelle streken opgezette schets, het beeld van een jongere vrouw. Klein en warm was ze, met ronde vormen. Ze schiep natuurlijk haar tegenbeeld, omdat ze haar lange lichaam, haar gereserveerde natuur verfoeide. Ze miste in nabijheid van anderen een speelse toon, intelligente humor. Ze had humor, maar ze kon het niet meer vinden toen hij grimmig en gesloten langs haar wegkeek, zoals dat meisje op het portret.

Als hij in de kamer was, zij zijn ademhaling hoorde, leek hij even afwezig en onbereikbaar als wanneer hij ver over de grens was voor zijn werk.

Nu kocht ze zijn geschenk in de hoop dat de geur hem in haar herinneringen terugbracht. Vlak na zijn dood had ze ’s nachts de kleren die hij gedragen had, tegen haar gezicht gehouden. Verborg ze haar neus in een shirt

dat zijn vertrouwde lichaamsgeur droeg. Het laatste restje van zijn leven. Tot ze merkte dat haar eigen geur het won van de zijne en niets meer restte dan herinneringen. Maar herinneringen waren even ongrijpbaar als de wind die de muren van dit huis geselde.

Ze liep naar het raam. Beneden haar lag een kleine baai. De wind speelde over het water. Kleine bootjes schommelden zachtjes heen en weer in de haven alsof ze baby's in slaap wiegden. Dwergsterns gloeiden helderwit op in het late zonlicht. Ze pakte de kijker. Zongele snavels hadden ze, met een in inkt gedoopte punt en gele poten met zwartgerande platvoetjes. Roerloos hingen ze boven de zee en lieten zich als kogels naar beneden vallen om vederlicht met een zilveren visje weer uit de golven op te stijgen.

Het was een geschenk, dit huis, dat nu voor een paar maanden het hare was. Het stond op de top van een heuvel, midden in de wind. Een witgepleisterd huis met helderblauwe luiken. In een van de folders stond dat wit en blauw de kleuren van de maagd Maria zijn. La Vierge, zeggen ze hier, dacht ze. Dezelfde verf die hier op luiken en muren zat, gebruikten eilandbewoners voor boten en meubels, vertelde de taxichauffeur onderweg. Dat was handig, je had op een eiland nou eenmaal niet de beschikking over een uitgebreid assortiment. Hij had haar van terzijde aangekeken. Donkere ogen, verweerde kop. Haar eerste indruk was dat iedereen op dit vrijwel boomloze eiland getekend moest zijn door de wind.

'Het huis van madame Leclerc heeft een mooi uitzicht,' zei hij.

Ze keek verschrikt opzij. Ze had gezegd dat ze naar Lampaul moest, niet naar welk huis.

Hij glimlachte geruststellend op haar vraag daarover. ‘Hier weet je dat soort dingen,’ zei hij. ‘Iemand die voor een paar maanden komt, kan niet onopgemerkt blijven. Het is een ongeschreven wet dat je er dan bijhoort. Dat heeft voor- en nadelen. Eilandbewoners zijn eraan gewend.’

Ze zweeg, in verwarring. Toen bedacht ze dat ze hem het gevoel gaf onbeleefd te zijn, terwijl hij het vriendelijk gezegd had.

‘Ik zoek rust. Ik bedoel dat ik hier een beetje tot mezelf wil komen,’ zei ze. Het klonk afwerend.

‘U begrijpt het verkeerd. Niemand verwacht dat u contact zoekt. Het is meer zo dat als u iemand nodig heeft, u een beroep op ons kunt doen, dat is een ijzeren regel. Een eiland is net een dorp. Door de zee blijf je bovendien op elkaar aangewezen. Een dorp kun je nog een paar uur ontvluchten, een eiland niet.’

‘Ik begrijp het, het overviel me een beetje.’

‘U kijkt als iemand die met het mes op de keel een contract heeft getekend.’

‘Zo voelde het.’ Ze werd opeens nieuwsgierig. ‘Madame Leclerc, komt zij ook van het eiland?’

‘Ze is onze oudste inwoner en we zijn allemaal een beetje trots op haar.’

‘Op haar leeftijd?’

‘Op haar levenswijsheid.’

Ze vroeg niet verder. Een andere ijzeren regel was blijkbaar dat je niet meer vertelde dan het hoognodige.